

KEVYEMMÄN TARKASTUKSEN KÄYTTÖÖNOTTOA VALMISTELLEEN TYÖRYHMÄN MIETINTÖ

Lausuntoyhteenveto

Sisällys

1 Johdanto	3
1.1 Työryhmän toimeksianto ja sen tausta	3
1.2 Työryhmän mietintö	3
1.3 Annetut lausunnot	4
1.4 Lausuntotiivistelmästä	5
2 Lausuntopalautteen pääasiallinen sisältö.....	6
3 Yksityiskohtaiset kannanotot.....	7
3.1 Valmisteltua muutosta vastustaneiden lausunnot	7
3.2 Valmisteltuun muutokseen pääasiassa tai ehdollisesti myönteisesti suhtautuvien tahojen lausunnot.....	14
3.3 Mietinnön sisältämän esityksen yksityiskohtaisista muutoksista esitettyä	18
3.4 Tilintarkastuslain 3 luvun 5 §:ään esitetystä täydennyksestä yksityiskohtaisemmin lausuttua	19
4 Muita lausunnoissa esitettyjä huomioita ja ehdotuksia	20
4.1 Hyvän tilintarkastustavan ja kansainvälisten tilintarkastusstandardien suhde	20
4.2 Tilintarkastusrajojen nosto	20
4.3 Tilintarkastusvelvollisuuden noudattamisen valvonta.....	21
4.4 Covid 19 –pandemian vaikutukset muutostoimenpiteisiin	21

1 Johdanto

1.1 Työryhmän toimeksianto ja sen tausta

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 1.3.2019 työryhmän valmistelemaan lakisääteistä tilintarkastusta kevyemmän tarkastuksen käyttöönottamisen edellyttämiä muutoksia tilintarkastuslainsäädäntöön. Työryhmän toimikautta 1.3.2019–29.2.2020 jatkettiin työ- ja elinkeinoministeriön päätöksellä 31.5.2020 asti.

Muutoshankkeen taustalla oli virkamiestyöryhmän työ ja siihen perustuva muistio tilintarkastuslain muuttamistarpeista (16.1.2018), sekä työ- ja elinkeinoministeriön luonnos hallituksen esitykseksi (22.8.2018), joilla esitettiin tilintarkastusvelvollisuutta määrittävien rajojen korottamista. Vuoden 2018 muutosesitykset saivat osittain kannatusta, mutta enemmistön ja kriittisimmän lausuntopalautteen mukaan muutoksen nähtiin vaarantavan muun muassa harmaan talouden torjuntatyötä ja taloudellisen raportoinnin luotettavuutta. Tilintarkastuslain muutosta koskeneesta hallituksen esitysluonnoksesta annetuissa lausunnoissa useat tahot kannattivat tilintarkastusta kevyemmän tarkastusmuodon selvittämistä pienyrityksille. Saadun palautteen perusteella työ- ja elinkeinoministeriö luopui tilintarkastusrajojen nostamista koskevan esityksen antamisesta eduskunnalle, ja asetti sen sijaan laajapohjaisen työryhmän edellä mainitulla toimeksiannolla.

Työryhmässä oli edustettuina asian kannalta keskeiset ministeriöt, viranomaiset, etujärjestöt ja tilintarkastusala. Asettamispäätöksen mukaan valmistelussa tuli mm. huomioida tavoite yritysten hallinnollisen taakan keventämiseksi ja sääntelyn sujuvoittamiseksi, ja ottaa myös huomioon rahoituslaitosten, sijoittajien, sopimuskumppaneiden ja muiden sidosryhmien tarpeet sekä harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan tehokkuus. Työryhmän tuli valmistella esitys hallituksen esityksen muotoon.

Työryhmän asettamispäätökseen 1.3.2019 ei tehty muutoksia *Covid 19* -pandemian johdosta. Yhteiskunnalliset ja taloudelliset olosuhteet olivat kuitenkin varsin erilaisia työryhmää asetettaessa verrattuna mietinnön antamishetkeen. Lisäksi, työryhmätyön aikana oli tiedossa, että tilintarkastajien ja taloushallinnon muiden ammattihenkilöiden kattojärjestön IFAC:in yhteydessä toimivalla itsenäisellä kansainvälisellä varmenuslautakunnalla IAASB:lla on käynnissä hanke yksinkertaisempien kohteiden (*Less Complex Entity*) tilintarkastusstandardien uudistamiseksi (ns. LCE-hanke)¹. Hankkeen aikataulusta tai lopputuloksesta ei kuitenkaan ollut varmaa tietoa. Luonnos uudeksi standardiksi julkaistiin osana IAASB:n kokousmateriaalia marraskuussa 2020. Uuden standardin lopullinen muoto ja toteutus ovat kuitenkin yhä vahvistamatta.

1.2 Työryhmän mietintö

Työryhmän mietintö julkaistiin 23.6.2020: [kevyemmän tarkastuksen käyttöönottoa valmistelleen työryhmän mietintö](#). Mietintö sisältää hallituksen esityksen muotoon laaditun ja työryhmäkeskustelun pohjana olleen luonnoksen sääntelymalliksi. Koska mietintöön liitettiin useampi eriävä tai ehdollinen eriävä mielipide taikka täydentävä lausuma, mietintö ei sisällä varsinaista työryhmän esitystä lainsäädännön muuttamiseksi.

Valmistellun muutosluonnoksen mukaan:

- Kirjanpitolain mikroyritysmääritelmän (KPL:n 1 luvun 4 §) täyttävät yhtiöt (OY, KY, AY) ja osuuskunnat voisivat määrättyjen edellytysten nojalla päättää tilintarkastusta kevyemmän yleisluonteisen tarkastuksen toimittamisesta.

¹ IFAC:ssa käynnistettiin vuonna 2019 selvitystyö siitä tulisiko yksinkertaisten kohteiden (*Less Complex Entity*) tilintarkastusvaatimuksia selventää ja yksinkertaistaa uudistamalla ISA-standardeja, laatimalla kokonaan uusi standardi pienyritysten tilintarkastuksista taikka laatimalla erillinen ohje nykyisten ISA-standardien suhteellisesta soveltamisesta. Päädyttiin ryhtyä valmistelemaan kokonaan uutta standardia vähemmän vaativille toimeksiannoille.

- Muutos ei vaikuttaisi velvollisuuteen valita tilintarkastaja (TTL:n 2 luvun 2 §:n rajat), mutta loisi tilintarkastuksen rinnalle vaihtoehdoisen lakisääteisen varmennusmuodon.
- Tilintarkastuslakiin lisättäisiin uusi 3a luku yleisluonteisesta tarkastuksesta, johon tulisi säännökset uuden varmennusmuodon soveltamisalasta, kevyemmän varmennuksen edellyttämästä yhteisön päätöksestä, varmennuksen sisällöstä ja siitä annettavasta kertomuksesta, sekä yleisluonteiseen tarkastukseen sovellettavista muista säännöksistä.
- Yleisluonteinen tarkastus perustuisi kansainväliseen standardiin yleisluonteisesta tarkastuksesta (ISRE 2400) ja sisältäisi *kansallisena lisävaatimuksena määrättyjen verotietojen vastaavuuden tarkastamisen* (tilintarkastajan tulisi varmentaa otoksilla, että tietyt yhteisön viranomaisilmoitukset (tulorekisteriin merkityt palkat, arvonlisäveroilmoitukset ja tuloveroilmoitus) ovat yhdenmukaisia kirjanpidon kanssa) *sekä soveltamisalaa koskeva rajauksen*, jonka mukaan yhteisö ei voisi toimituttaa yleisluonteista tarkastusta, jos sillä on ollut alkaneella tai edeltävällä tilikaudella verovelkarekisterissä merkintöjä verovelosta tai verojen ilmoituslaininlyönneistä.
- Selvyyden vuoksi myös tilintarkastuskertomusta koskevaan säännökseen (TTL:n 3 luvun 5 §) lisättäisiin maininta velvollisuudesta todeta, että kyseessä on *kohtuullisen* varmuuden antava toimeksi-
anto (verrattuna yleisluonteisen tarkastuksen *rajoitettuun*).

Tilintarkastuksen ja yleisluonteisen tarkastuksen *eroja* (varmuustaso, tarkastustoimenpiteet, kohde, varmennuksen johtopäätös) selostetaan mietinnön s. 40².

1.3 Annetut lausunnot

Mietinnöstä järjestettiin lausuntokierros 9.9.- 4.11.2020. Lausuntopyyntö oli avoinna kaikille vastaajille lausuntopalvelu.fi:n kautta.

Lausuntopyyntö toimitettiin 42:lle taholle ja lausuntoja saatiin yhteensä saman verran. Määräaikaan mennessä vastaanotettiin 40 lausuntoa ja kaksi tahoa (VM ja Fiva) toimitti pyyntönsä mukaisesti lausuntonsa määräajan jälkeen. Kolme ministeriötä (LVM, OKM, YM) ilmoitti, ettei heillä ole lausuttavaa. Lausunnoista 12 tuli tahoilta joilta ei nimenomaisesti oltu pyydetty lausuntoa, pääasiassa yksittäisiltä tilintarkastajilta. Yhtä monta tahoa (12) ei vastannut heille toimitettuun lausuntopyyntöön³.

² Sivulla 40 (HE-luonnoksen s. 28) todetaan mm.:

- Tilintarkastuksen tuottama *varmuus* tilinpäätöksen oikeellisuudesta on korkea eli tilintarkastusstandardien sanamuodon mukaan kohtuullinen. Yleisluonteisen tarkastuksen antama varmuus on vuorostaan rajoitettu, mikä tarkoittaa, että toimeksiantoriski alennetaan tasolle, mikä on toimeksiannon olosuhteissa hyväksyttävä, mutta suurempi kuin kohtuullinen.
- Ero varmuustasossa selittyy sillä, että yleisluonteisen tarkastuksen käsittämät *tarkastustoimenpiteet* eroavat mikrokoko-
luokan toimijoiden tilintarkastuksen vastaavista muun muassa laadussa ja laajuudessa, ja näin saatavassa evidenssin määrässä.
- Tilintarkastuksessa tehdään muun muassa aina yksityiskohtaisia aineistotarkastustoimenpiteitä, kuten tositetarkastusta, olennaisuus ja otanta huomioiden. Yleisluonteisessa tarkastuksessa aineistotarkastustoimenpiteitä tehdään vain, jos se nähdään tarpeelliseksi. Ne erät joihin ei arvioida liittyvän mitään epäilyttävää, voidaan tarkastaa kevyemmin. Vain sellaiset asiat tutkitaan yksityiskohtaisesti, joissa epäillään olennaista virheellisyyttä.
- Kansallisen lainsäädännön nojalla tilintarkastuksen *kohteena* on tilinpäätöksen lisäksi kirjanpito ja hallinto, mutta yleisluonteisen tarkastuksen kohteena on standardin mukaisesti vain tilinpäätös.
- Yleisluonteisessa tarkastuksessa *johtopäätös* annetaan vain tilinpäätöksestä, ja se eroaa myös muodoltaan ja sisällöltään tilintarkastuksesta annettavasta lausunnosta.

³ Lausuntopyyntö jakeluineen löytyy lausuntopalvelu.fi:stä ja asian hankesivustolta.

Lausunnonantajat:

*) Tahot, joille ei toimitettu lausuntopyyntöä

***) Ei lausuttavaa

Liikenne- ja viestintäministeriö**

Oikeusministeriö

Opetus- ja kulttuuriministeriö**

Sisäministeriö

Valtiovarainministeriö

Ympäristöministeriö**

Finanssivalvonta

Poliisihallitus

Syyttäjälaitos

Tilintarkastusvalvonta/PRH

Tilintarkastuslautakunta

Verohallinto

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Finanssiala ry

Keskuskauppakamari

Osuustoimintakeskus Pellervo ry

Suomen Asianajajaliitto

Suomen Kiinteistöliitto ry

Suomen Taloushallintoliitto ry / Suomen Taloushistoriallinen yhdistys r.y.

Suomen Verokonsultit SVK ry*

Suomen Yrittäjät ry

Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta

Ammattitilintarkastajat ry

Julkishallinnon tarkastajat ry

Suomen Tilintarkastajat ry

Finnvera Oyj

Nexia Oy

KPMG Oy Ab

Oy Tuokko Ltd

PricewaterhouseCoopers Oy

Revico Grant Thornton Oy

Tilintarkastustoimisto Selinheimo Oy*

Tilintarkastus T. Virkilä Oy

Ahjos Hilikka, KHT*

Lydman Kari, KHT*

Prepula Eero, KTM / Riistama Veijo, KTT, Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulun dosentti*

Prepula Jukka, HT / Sandell Tom, KHT, JHT*

Ruohonen Janne, yritysoikeuden professori, Itä-Suomen yliopisto*

Tähtinen Ilkka, HT*

Vahtera Veikko, yritys juridiikan professori, Tampereen yliopisto*

Åkerblad Lasse, HT*

Yksi henkilö lausunut yksityishenkilön ominaisuudessa*

1.4 Lausuntotiivistelmästä

Alla on esitetty yleisiä huomioita pääasiallisesta lausuntopalautteesta, sekä tarkemmin käyty läpi yksittäisten lausunnonantajien näkemyksiä eri kysymyksistä. Kyseessä on tiivistelmä eikä lausuntojen koko sisältöä ole toistettu yksityiskohtaisesti. Lausunnot ovat luettavissa kokonaisuudessaan asian hankesivustolla sekä lausuntopalvelu.fi -sivustolla päättyneissä lausuntopyyntöissä. Lausuntoja ja niiden osia on tiivistelmää var-

ten lyhennetty ja ryhmittelyä muokattu, ja niiden sisältöä on saatettu esittää lausuttua tiiviimmin. Saapuneiden lausuntojen vaihtelevien rakenteiden vuoksi lausuntojen osia on myös saatettu siirtää eri otsikoiden alle siten, että määrättyä teemaa koskevia lausumia on pyritty kokoamaan saman teeman yhteyteen.

2 Lausuntopalautteen pääasiallinen sisältö

Lukumääräisesti selvästi suurin osa lausunnonantajista vastusti mietinnön mukaista lakisäateistä yleisluonteista tarkastusta tilintarkastuksen vaihtoehdoksi, mutta lausuntopalaute oli varsin hajanaista. Lausuntopalautteen perusteella ei näytä vallitsevan yksimielisyyttä toivotusta kehityssuunnasta. Myös tilintarkastusalan keskuudessa esiintyy erilaisia näkemyksiä nykytilasta ja toivotusta kehityssuunnasta.

Muutosta vastustavat tahot nostivat yhtenä keskeisenä puutteena esille sen, että valmisteltu malli ei näyttäisi keventävän yritysten hallinnollista taakkaa ja kustannuksia asettamis päätöksen tavoitteiden mukaisesti (tämä mainittiin myös muutokseen myönteisemmin suhtautuvien tahojen lausunnoissa). Lisäksi valmistellun mukaisena sen nähtiin olevan selvä heikennys verrattuna nykyisen tilintarkastuksen laatuun ja hyötyyn siten heikentäen sidosryhmien asemaa.

Muutoksen mahdollisena näkevien mielipiteet jakaantuivat niihin, jotka kannattaisivat muutosta, mikäli kansallisista lisävaatimuksista yleisluonteiseen standardiin luovutaan, ja niihin, jotka näkisivät muutoksen mahdollisena vain, jos lisävaatimuksia lisätään entisestään. Osa nosti myös esille, että mallia olisi saatava selkeämmäksi, jotta se tarjoaisi aidon kevennyksen nykytilaan. Kansainväliseen standardiin perustuvaa yleisluonteista tarkastusta pidettiin kuitenkin lähtökohtaisesti toimivana mallina tilintarkastusta kevyemmälle tarkastukselle.

Myös nykytilan osalta lausuntopalaute jakaantui toisaalta kantoihin, joiden mukaan nykytila ei edellytä muutosta eikä pienyritysten tilintarkastuksissa noudatetun hyvän tilintarkastustavan sisällöstä ole epäselvyyttä, ja toisaalta näkemyksiin muutostoimenpiteiden tarpeellisuudesta johtuen nykytilan epäselvyydestä koskien lähinnä hyvän tilintarkastustavan ja kansainvälisten tilintarkastusstandardien suhdetta ja/tai nykysääntelyn raskaudesta pienyrityksille.

Alan suurin yhdistys ja valvojat suhtautuivat lähtökohtaisesti myönteisesti esitykseen, ja myös alan ammatinharjoittajien keskuudessa on kannatusta esitykselle. Kansainvälisesti käytössä olevan yleisluonteisen tarkastuksen nähdään tarjoavan toimivan ja riittävän pohjan mikroyritysten tarkastuksiin. Esitetty kritiikki kohdistui lähinnä kansallisiin lisävaatimuksiin, muutoksen toteutustapaan ja muihin yksityiskohtiin. Valvojien toimesta nostettiin lisäksi esille puutteet mikroyritysten tilintarkastusten laadussa ja todettiin olevan haastavaa tehdä tilintarkastusta taloudellisesti kannattavasti hyvää tilintarkastustapaa noudattaen.

Moni yksittäinen tilintarkastaja lausui kuitenkin vastustavansa valmisteltua lakiesitystä, ja katsoi yleisluonteisen tarkastuksen soveltuvan huonosti mikroyhtiöiden varmennusmuodoksi. Erityisesti nostettiin esille, että yleisluonteinen tarkastus ei sisältäisi nimenomaisia vaatimuksia hallinnon ja kirjanpidon tarkastuksesta, joiden nähtiin olevan keskeisiä pienyrityksiä tarkistettaessa. Vedottiin yleisesti lainmukaisen toiminnan varmistamiseen sekä siihen, että pienissä kohteissa esiintyy etenkin tahattomia hallintoon ja kirjanpitoon liittyviä virheitä/puutteita, joita korjataan tilintarkastajan kehotuksesta. Moni viittasi myös KHO:n ratkaisuun 12.2.2020 (taltio 583), jossa todetaan, että kansainvälisten tilintarkastusstandardien keskeisten periaatteiden noudattamisen voidaan katsoa kuuluvan hyvään tilintarkastustapaan, ja katsoi siten, ettei oikeustilan osalta ole epäselvyyttä. Katsottiin myös, että nykyinen oikeustila mahdollistaa toimenpiteiden kohdentamisen tarkoituksenmukaisella tavalla pienyhteisöjen tarkastuksiin eikä keventämistä tarvita.

Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntatyötä tekevät viranomaiset lausuvat vastustavansa esitystä, vedoten samankaltaisiin seikkoihin kuin moni yksittäinen esitystä vastustava tilintarkastaja (harmaan

talouden torjunnan tehokkuus, kirjanpidon ja hallinnon tarkastuksen merkitys), tuoden lisäksi ilmi tilintarkastuksen merkityksen oman toimintansa kannalta.

Osa esitystä vastustavista tahoista (erityisesti yrittäjiä ja elinkeinoelämää edustavat järjestöt) nosti esille tarpeen nostaa tilintarkastusvelvollisuuden rajoja kevyemmän lakisääteisen varmennusmuodon mahdollistamisen sijaan, vedoten erityisesti siihen, että valmisteltu muutos ei keventäisi yritysten hallinnollista taakkaa ja kustannuksia riittävässä määrin.

Riippumatta kannasta valmisteltuun muutokseen moni alan toimija ja sidosryhmä nosti esille hyvän tilintarkastustavan sisältöön liittyvän epäselvyyden. Esitettiin, että hyvän tilintarkastustavan sisältöä ja suhdetta ISA-standardeihin sekä standardien suhteellista soveltamista pienyhteisöjen tilintarkastuksissa tulisi tarkentaa. Mainittiin myös IAASB:ssä käynnissä oleva LCE-hanke (*Less Complex Entity*) yksinkertaisempien kohteiden tilintarkastusvaatimusten uudistamiseksi mahdollisena vaihtoehtona nykytilan kehittämiseksi.

3 Yksityiskohtaiset kannanotot

3.1 Valmisteltua muutosta vastustaneiden lausunnot

Ministeriöistä OM ja SM, ja muista viranomaisista Poliisihallitus ja Syyttäjälaitos vastustivat esitystä. Etujärjestöistä vastustavan kannan esittivät Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Keskuskauppakamari, Osuustoimintakeskus Pellervo ry, Suomen Kiinteistöliitto ry, Suomen Taloushallintoliitto ry/Suomen Taloushistoriallinen yhdistys r.y., Suomen Verokonsultit SVK ry ja Suomen Yrittäjät ry.

Tilintarkastusalan yhdistyksistä Ammattitilintarkastajat ry ja Julkishallinnon tarkastajat ry vastustivat esitystä. Tilintarkastusyhteisöistä Nexia Oy, Oy Tuokko Ltd, PricewaterhouseCoopers Oy, Tilintarkastustoimisto Selinheimo Oy ja Tilintarkastus T. Virkilä Oy, sekä yksittäisistä lausuneista tilintarkastajista Hilikka Ahjos, Kari Lydman, Jukka Prepula/Tom Sandell ja Ilkka Tähtinen vastustivat esitystä. Vastustavan kannan esittivät niin ikään tilintarkastusalan asiantuntijat Eero Prepula (KTM)/Veijo Riistama (KTT) sekä Janne Ruohonen (prof.) ja Veikko Vahtera (prof.). Myös lausunut yksityishenkilö vastusti esitystä.

Oikeusministeriö viittaa lausunnossaan mietintöön liitettyihin eriäviin mielipiteisiin ja toteaa niiden keskeisen sisällön olevan, ettei ehdotuksella saavuteta tavoitteena olevaa kustannusten vähentämistä, eikä valmistelun aikana ole saatu riittävää varmuutta siitä, että ehdotettu tarkastustapa toteuttaisi sen tavoitteiden kannalta riittävästä varmuustasoa. Eriävien mielipiteiden valossa näyttäisi siltä, ettei lakiehdotuksella voida saavuttaa työryhmän työlle asetettuja tavoitteita. Lausunnossa viitataan myös OM:n työryhmän jäsenen eriävässä mielipiteessään esittämiin seikkoihin. Tilintarkastusta koskevien ehdotusten jatkovalmistelussa on tarpeen selvittää mikro- ja pk-yritysten tilintarkastuksessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan ja kansainvälisten tilintarkastusstandardien soveltamista ja yhdenmukaistamista näiden yritysten tilintarkastuksissa. Tältä pohjalta voidaan arvioida ja määritellä mahdollisia vaihtoehtoisia tarkastusmuotoja sekä mahdollista tilintarkastusvelvollisuuden raja-arvojen nostamista ja sen vaikutuksia.

SM:n poliisiosasto ei kannata työryhmän mietinnön mukaista yleisluonteista tilintarkastusta. Tilintarkastusstandardit on kehitetty maailmalla isojen yritysten tilintarkastusten tarpeisiin. Yleisluonteisen tarkastuksen yhteyteen liitetty standardi ei toisi lisäarvoa tarkastukseen, mutta lisäisi tilintarkastajan teknistä työtä ja raportointia. Esitys on tältä osin vastakkainen työryhmän tavoitteiden kanssa, jossa oli tarkoitus vähentää yritysten kustannuksia. Tarkastuksen puutteellisuus lisäisi merkittävästi epävarmuutta siihen, miten yritys on hoitanut verot ja muut julkiset velvoitteensa. Hallinnon tarkastuksen pois jättäminen yleisluonteisesta tarkastuksesta tulisi antamaan väärän signaalin yrityksen johdolle hallinnon pöytäkirjojen merkityksestä ja niiden tärkeydestä. Mikäli yhtiön tilaa, johdon tekemiä päätöksiä ja vastuuta joudutaan selvittämään pesänhoitajan tai esitutkintaviranomaisen toimesta myöhemmin, laadituilla pöytäkirjoilla voi olla ratkaisevaa merkitystä vastuun kohdentumisessa. *SM:n* mukaan yleisluonteinen tarkastus tulisi käytännössä teknisesti

nostamaan tilintarkastusrajoja, jos tarkastuksen käyttöönotto olisi laajaa, ja viittaa muutoksen vaikutusten osalta Ruotsissa laadittuihin selvityksiin. Mietintöä ja sen ehdotusta voidaan pitää ristiriitaisena harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan vastaiselle työlle, ja se heikentäisi tilintarkastajan mahdollisuuksia havaita rahanpesua tai terrorismin rahoittamista. SM nostaa myös esille tilintarkastajan merkittävän ohjeistavan roolin suhteessa yritykseen ja sen kirjanpitäjään, joka SM:n mukaan heikentyisi muutoksen johdosta. SM on oheistanut lausuntoonsa Poliisihallituksen lausunnon.

Poliisihallitus ei kannata työryhmän mietinnön mukaista yleisluonteista tilintarkastusta. Tilintarkastuksella ja tässä tapauksessa yleisluonteisella tarkastuksella on yhteiskunnallista merkitystä sen lisäksi, että se palvelee yrityksen omistajia ja muita keskeisiä sidosryhmiä, kuten viranomaisia ja velkojia. Yleisluonteinen tilintarkastus heikentäisi merkittävästi tilintarkastuksen ennalta estävää vaikutusta harmaan talouden ja talousrikollisuuden sekä rahanpesun torjunnassa sekä olisi ristiriidassa Harmaan talouden ja talousrikostorjunnan strategian tavoitteiden kanssa. Yleisluonteinen tarkastus ei myöskään toteuttaisi sille asetettuja tavoitteita. Varmuus tilinpäätöstietojen ja niiden taustalle olevien tapahtumien oikeellisuudesta heikkenisi, kun yleisluonteisessa tarkastuksessa ei pääsääntöisesti tarkasteta yrityksen kirjanpidon tositteita, kirjauksia ja niiden yhteyttä tilinpäätöstietoihin. Harmaan talouden torjunnan kannalta aivan olennaisessa asemassa ovat myös pääkirjanpidot, tositteet, sopimukset, hallinnon pöytäkirjat yms., jotka tulisi ottaa huomioon myös kevennyksessä menettelyssä. Talousrikosten tutkinnassa havainnot tehdään pääasiallisesti tositekoh-taisen tarkastuksen perusteella. Ilman tositekohtaista tarkastusta virheiden havaitseminen on käytännössä erittäin vaikeaa. Tilintarkastetussa yhtiössä voidaan lähtökohtaisesti luottaa siihen, että tarkastuskohteen kirjanpito, tilinpäätös ja hallinto on hoidettu säännösten edellyttämällä tavalla niiden tilikausien osalta, joilta se on tehty. Yleisluonteisesti tarkastetuissa yhtiöissä esitutkinnan työmäärä tulisi lisääntymään, koska näissä tapauksissa tarkastus edellyttäisi tositekohtaista tarkastusta myös yleisluonteisesti tarkastettujen tilikausien osalta. Näin resurssisidonaisuus ja kustannukset lisääntyisivät viranomaispuolella.

Poliisihallitus toteaa myös, että ehdotus heikentäisi tilintarkastajan mahdollisuuksia havaita rahanpesuun liittyvää toimintaa, josta olisi tehtävä ilmoitus Rahanpesun selvittelykeskukselle. Uudistus vähentäisi tilintarkastajien tekemiä ilmoituksia entisestään. Jatkovalmistelussa voisi ottaa harkittavaksi kevennettyjen tarkastusten vaihtoehtoiksi velvollisuutta teettää kirjanpito yhteisön ulkopuolella, auktorisoidussa tilitoimittossa tai auktorisoidulla kirjanpitäjällä. Samalla voisi pohtia sitä, olisiko kevennetyn tarkastuksen valinneiden yhteisöjen osalta avattava verohallinnolle katseluoikeus yhteisön pankkitileille. Poliisihallitus yhtyy sisäministeriön poliisiosaston 4.6.2020 asiassa antamaansa eriävään mielipiteeseen.

Syyttäjälaitos toteaa lausunnossaan, että esitys koskee erityisesti talousrikoksia hoitavien syyttäjien työtä. Talousrikoksissa yritysten ja yhteisöjen kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä saadut tiedot ovat olennaisia työvälineitä, kun esitutkinnan aikana selvitetään, onko tutkinnan kohteena olevassa yhteisössä syyllistytty rikokseen ja pääsääntöisesti ratkaiseva näyttö epäilyistä rikoksesta syyteharkinnan ja pääkäsittelyn aikana. Syyttäjälaitos viittaa erinäisiin mietintöön liitettyihin lausuntoihin ja toteaa, että niissä esitetyt huomiot koskevat myös syyttäjän työtä. Vaikka talousrikosasioissa on vuosikymmenten aikana totuttu siihen, ettei tilintarkastajan ns. puhtaalla kertomuksella ole rikosasiassa näyttöarvoa, ilman tehokasta sekä kirjanpitoon ja hallinnon tarkastukseen perustuvaa tilintarkastusta useiden vakavien talousrikosten tutkinta, syytteesenpano ja käsittely tuomioistuimissa vaikeutuisi, ellei kokonaan estyisi. Rikosoikeudellinen harmaan talouden torjunta ei myöskään ole ainoastaan ennalta estävää toimintaa. Merkittävä osa tuomioistuimissa käsiteltävistä erittäin laajoista ja vaativista talousrikosasioista on nimenomaan harmaaseen talouteen liittyvää veropetosrikollisuutta. Yhteiskunnan toimien perusteella syntyvä harmaata taloutta ennalta estävä vaikutus syntyy paljolti siitä, että veropetoksiin, velallisenrikoksiin ja kirjanpitorikoksiin puututaan tehokkaasti myös rikosoikeudellisin keinoin. Ehdotetun muutoksen perusteet ja toteutustavat voivat näin ollen vaikuttaa talousrikosten torjuntaan ratkaisevalla tavalla. Harmaassa taloudessa ja muussakin talousrikollisuudessa pienet yhteisöt ja niiden kirjanpito ja tilintarkastus lienevät tärkeässä asemassa. Tämän vuoksi valtakunnansyyttäjän toimisto yhtyy pääosin siihen kritiikkiin, joka ilmenee työryhmän mietintöön annetuista lausunnoista.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK viittaa lausunnossaan mietintöön ja siihen liitettyihin eriäviin mielipiteisiin ja toteaa niiden osoittavan, että tehokasta ja yritysten kustannuksia ja velvoitteita vähentävää kevyempää tarkastusmallia ei ole mahdollista ehdotetulla tavalla saavuttaa. Aiotun kaltaisen kevyemmän tarkastuksen aiheuttamat haitat vaikuttaisivat olevan suurempia kuin siitä saatavat hyödyt. Lausunnossa mainitaan mahdollisina vaihtoehtoina nykytilan kehittämiseksi IAASB:ssä vireillä oleva selvitystyö uuden standardin kehittämiseksi pienyritysten tilintarkastuksiin ja määrättyjen mikrokokoluokan yritysten vapauttamisen tilintarkastusvelvollisuudesta.

Keskuskauppakamari pitää rajojen nostoa nyt esitettyä mallia perustellumpana vaihtoehtona nykytilan kehittämiseksi ja yritysten hallinnollisen taakan keventämiseksi. Keskuskauppakamari kuitenkin lausuu, että jos kevyemmän yleisluontoisen tarkastuksen mallin valmistelua jatketaan, tarkastuksen kohteena tulisi työryhmän mietinnössä ehdotetun mukaisesti olla tilinpäätös, ja hyvän tilintarkastustavan ja sitä ohjaavien standardien vaatimukset ylittävistä kansallisista lisävaatimuksista tulisi luopua. Keskuskauppakamari ei pidä 3 luvun 5 §:ään esitettyä muutosta tarpeellisena.

Osuustoimintakeskus Pellervo ry vastustaa esitystä ja siihen perustuvaa jatkovalmistelua vedoten siihen, ettei se näyttäisi toteuttavan tavoitteita hallinnollisen taakan keventämisestä, kustannusten vähentämisestä ja sääntelyn selkeyttämisestä. Se pitää rajojen noston parempana vaihtoehtona nykytilan kehittämiseksi ja hallinnollisen taakan keventämiseksi. Osuustoimintakeskus Pellervo nostaa myös lausunnossaan esille, että olisi tärkeää selvittää mikro- ja pienyritysten tilintarkastuksessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan sekä kansainvälisten tilintarkastusstandardien mukautettu soveltaminen ja sopeuttaminen mikro- ja pienyritysten tehtäviin tilintarkastuksiin.

Suomen Kiinteistöliitto ry kannattaa asunto-osakeyhtiöiden rajaamista soveltamisalan ulkopuolelle, mutta lausuu muutoin vastustavansa esitystä perusteluinaan mm. että kustannusten lasku jäisi epävarmaksi ja esitetty kevyempi varmuustaso (rajoitettu) olisi heikennys nykytilaan. Suomen kiinteistöliitto toistaa myös aiemmin esittämänsä kannan, ettei se kannata rajojen nostoa ja tilintarkastusvelvoitteen keventämistä asunto-osakeyhtiöille.

Suomen taloushistoriallinen yhdistys - Ekonomisk-historiska föreningen i Finland r.y./ Suomen Taloushallintoliitto ry kiinnittää huomiota siihen, että ehdotetussa muodossa uudistus ei toteuttaisi työryhmälle asetettuja tavoitteita yritysten kustannusten vähentämisestä. Se olisi myös työläämpi yritykselle ja tilitoimistolle, kun tilintarkastaja esittäisi heille entistä enemmän tiedusteluja, eikä myöskään välttämättä riittäisi rahoittajille. Kun tositaiteiston tarkastaminen on pääasiallinen virheiden ja laiminlyöntien havaitsemiskeino harmaan talouden torjunnassa, on sen mukaan ilmeistä, että kevennetyssä tarkastuksessa havaittaisiin aineistotarkastuksen vähyyden vuoksi vielä nykyistä vähemmän eri verolajien virheitä ja laiminlyöntejä. Taloushallintoliiton mukaan pienten yritysten tilintarkastuskuluja pystyttäisiin aidosti vähentämään poistamalla lakisääteinen tilintarkastusvelvollisuus mikroyrityksiltä.

Suomen Verokonsultit SVK ry vastustaa esitystä mm. sen johdosta, että mietintö perustuu väärään oletukseen siitä, että nykytila vaatisi selkeytystä, eikä esitetty lakisääteinen tilintarkastusta kevyempi varmennus selkeyttäisi tilannetta vaan päinvastoin. Lausunnon mukaan mietinnön lähtökohtana on myös ollut virheellinen oletamus siitä, että kansainväliset tilintarkastusstandardit on koettu raskaiksi pienten yritysten tilintarkastuksissa, vaikka kansainväliset tilintarkastusstandardit (ISA) eivät ole Suomessa sitovia tai yksittäisinä velvoittavia, mikä on vahvistettu lainvoimaisesti tuoreella ennakkopäätöksellä (KHO 12.2.2020/583). Nykylainsäädäntö on riittävä ja tunnustaa pienten osalta suhteellisen lähestymistavan pienyritysten tilintarkastuksissa, perustuen mainittuun oikeustapaukseen ja TTL:n 3 luvun 3 §:ään. SVK viittaa mietinnön eriäviin mielipiteisiin, joissa todetaan mm. mietinnön heikentävän nykytilaa ja vaarantavan harmaan talouden torjuntaa.

Suomen Yrittäjät ry pitää rajojen nostoa nyt esitettyä mallia perustellumpana vaihtoehtona nykytilan kehittämiseksi ja yritysten hallinnollisen taakan keventämiseksi. SY huomioi lausunnossaan, että yleisluonteista tarkastusta sovelletaan verrokkimaissa (Tanska ja Viro) mikrokokoisia yrityksiä suurempiin yrityksiin, koska siellä mikrokokoiset yritykset ovat vapautettuja tilintarkastusvelvollisuudesta. Näiden seikkojen vuoksi ei voida tehdä suoraa johtopäätöstä, että kevyempi menettely soveltuisi mikrokokoisille yrityksille.

Ammattitilintarkastajat ry vetoaa lausunnossaan mm. siihen, että esityksellä ei saavuteta mitään asettamis- päätöksessä uudistukselle asetettuja tavoitteita, ja valmistelussa on ollut vakavia puutteita. Mietinnössä samoin kuin jo työryhmän asettamis- päätöksessä korostetaan voimassa olevan lain vastaisesti kansainvälisten tilintarkastusstandardien (ISA) tärkeyttä ja merkitystä pienyritysten tilintarkastuksessa, vaikka selvitystyössä on ollut käytettävissä KHO:n ratkaisu 12.2.2020. Ammattitilintarkastajat ry viittaa myös antamaansa ohjeeseen ”Hyvä tilintarkastustapa Suomessa erityisesti pienehköjen yhteisöjen ja säätiöiden tilintarkastuksessa”, ja toteaa että se on ohitettu mietinnössä maininnalla, vaikka se osoittaa, että tilintarkastuslain vaatimukset ja vakiintuneen hyvän tilintarkastustavan täyttävä tilintarkastus on mikroyrityksille niiden sidosryhmien näkökulmasta paljon tarkoituksenmukaisempi lakisääteinen varmennusmuoto kuin kevyempi tarkastus. Se myös vaatii huomattavasti vähemmän työtä ja on hinnaltaan huomattavasti edullisempi kuin ISA-standardien mukainen tilintarkastus. Selvitystä tehtäessä on ohitettu mietinnössä tehdyllä maininnalla myös yhdistyksen helmikuussa 2020 pk-yhteisöjen tilintarkastuksia tekeville tilintarkastajille kohdistaman kyselyn tulokset. Vastaajista (228) 74 % piti yleisluonteisen tarkastuksen sijasta tilintarkastuslain edellyttämän hyvän tilintarkastustavan mukaista tilintarkastusta, jossa otetaan huomioon tarkastuskohteen laajuus, kokonaisuutena arvioiden tilintarkastajien, tilintarkastusasiakkaiden, näiden sidosryhmien ja yleisen edun mukaisena. Ammattitilintarkastajat ry ei myöskään näe mitään tarvetta eikä asiallista perustetta lain 3 luvun 5 §:n täydentämiselle.

Julkishallinnon tarkastajat ry:n lausunnon mukaan esityksellä ei ole riittävästi kyetty vastaamaan asetettuihin tavoitteisiin (mm. hallinnollisen taakan keventäminen ja kustannusten väheneminen). Yhdistys nostaa myös lausunnossaan esille, että kuntalain mukaan kunnat vastaavat esimerkiksi sopimuksen perusteella järjestämästään toiminnasta, jonka yksityinen palveluntuottaja tuottaa. Kuntalain kattavuuden vuoksi kuntien ja kuntayhtymien on varmistettava palveluntuottajien toiminnan lainmukaisuus. Kunnat hankkivat palveluja myös mikroyrityksiltä. Myös tämän vuoksi on tärkeää, että mikroyritykset kuuluvat jatkossakin lakisääteisen tilintarkastusvelvollisuuden piiriin. Lausunnossa nostetaan esille myös harmaan talouden torjunnan tärkeys. Julkishallinnon tarkastajat ry:n näkemyksen mukaan kevyemmän tilintarkastuksen käyttöönoton mahdollisessa jatkovalmistelussa on otettava huomioon useiden työryhmän jäsenten jättämät eriävät mielipiteet koskien asettamis- päätöksen mukaisten tavoitteiden saavuttamista. Jatkovalmistelussa tulee huolellisesti selkeyttää myös tilintarkastajan velvollisuus- ja vastuukysymykset, mikäli varmennustoimeksianto koskee pelkästään tilinpäätöstä, ja PRH:n tilintarkastusvalvonnan tulee olla osallisena vastuiden määrittelytyössä. Julkishallinnon tarkastajat ry toteaa myös, että on kattavasti määritettävä mikro- ja pk-yritysten tilintarkastuksessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan sisältö ja suhde kansainvälisten ISA-tilintarkastusstandardien soveltamiseen.

Nexia Oy:n ja *Tilintarkastustoimisto Selinheimo Oy:n* lausunnoissa nostetaan esille samanlaisia havaintoja ja kantoja mietinnön johdosta. Ehdotuksen mukainen sääntely aiheuttaisi 1) epäselvyyttä ja hämmennystä sekä 2) nostaisi odotuskuilua tilintarkastuksen ja tarkastettavien välillä. Useamman varmennustasojen esiintyminen vaatisi yrityksiltä (käytännössä mikroyritysten kyseenollessa yrittäjiltä) ja sidosryhmiltä erityistä ymmärrystä siitä, miten erilaiset varmennukset tehdään, ja mitä niillä saavutetaan. Jo nyt esiintyy odotuskuilua ja epätietoisuutta varsinkin pienempien yritysten yrittäjien keskuudessa siitä, mitä tilintarkastus pitää sisällään. Etenkin mikroyritysten tilintarkastuksella on myös erittäin suuri ohjaava vaikutus. Useassa tapauksessa mikroyritysten omistajat ja johto (ovat yleensä sama tai samat henkilöt) luottavat täysin yleensä ulkoistettuun kirjanpitäjään. Tilintarkastuksessa, joko hallinnon tai kirjanpidon tarkastuksen perusteella tulee hyvin usein tilanteita vastaan, jossa yrittäjä ei ole tiennyt/ ajatellut/osannut kertoa kirjanpitäjälle jostain sellaisesta seikasta, jolla on olennainen vaikutus tilinpäätökseen, eikä myöskään kirjanpitäjä ole

sitä tiennyt kysyä. On tyypillistä, että tilintarkastaja ohjeistaa tarkastuskohteen johtoa siitä, miten kirjanpito- ja verosäännöksiä tulee noudattaa, ja johto tämän perusteella näkee tarpeelliseksi muuttaa kirjanpitoaan. Vastaavien havaintojen tekeminen yleisluonteisen tarkastuksen perusteella olisi hyvin vaikeaa, ja siten nämä merkittävät hyödyt menetettäisiin. Lausunnoissa nostetaan myös esille, että muutos vaikeuttaisi myös harmaan talouden torjuntatyötä ja myös kaikkien sellaisten viranomaisten ja muiden sidosryhmien toimintaa, jotka perustavat työnsä ja päätöksensä luotettavaan kirjanpitoon ja lainmukaiseen hallintoon perustuviin, asianmukaisesti varmennettuihin tilinpäätöstietoihin. Lisäksi, muutos olisi omiaan aiheuttamaan epäselvyyttä sekä odotuskulua varmuuden/tarkastuksen tekijöiden ja asiakkaiden välillä, johtuen mietinnön arvioista tarkastuskuluihin. Käsityksensä mukaan ISRE 2400 soveltuu paremmin suurten yhtiöiden pienten tytäryhtiöiden tarkastukseen ja standardin soveltaminen pieniin yrittäjävetoisiiin "hands on" yrittäjiin ei toisi mitään lisäarvoa nykytilanteeseen.

Oy Tuokko Ltd:n lausunnon mukaan yhteiskunnan kannalta ehdotukseen liittyä yksinomaan haittoja. Eri sidosryhmät perustavat yrityksiin liittyvät päätöksensä, olipa kyseessä pieni tai suuri yritys, yrityksen antamaan taloudelliseen informaatioon, eli tilinpäätökseen ja sen luotettavuuteen. Yleisluonteinen tarkastus ei koskaan saavuta sitä luotettavuustasoa, mitä hyvän tilintarkastustavan mukainen asianmukaista huolellisuustasoa vaativa tilintarkastus tuo. Yleisluonteisen tarkastuksen kertomuksessa käsite "rajoitettu varmuus" on paitsi käsitteenä epämääräinen, se antaa lukijalle helposti käsityksen heikosta varmuudesta. Tästä seurauksena on se, ettei mikään taho voi päätöksenteossaan luottaa yleisluonteiseen tarkastukseen, jolloin tarkastus menettää merkityksensä. Korostuneena riskinä on, että taho, jota yleisluonteinen tarkastus hyödyttäisi, olisi harmaa talous. Yleisluonteisessa tarkastuksessa paitsi kirjanpito tapahtumien, myös yhtiöoikeudellisten asioiden ja johdon vastuukysymysten tarkastus, jää käytännössä varsin heikosti suoritetuksi jo yksinkertaisesti siitä syystä, ettei pöytäkirjoja ym. aineistoa juurikaan tämän kaltaisessa yrityksessä ole. *Oy Tuokko Ltd* nostaa myös esille yleisluonteisen tarkastuksen haasteita liittyen tilintarkastajan asemaan ja annettaan kertomukseen.

PricewaterhouseCoopers Oy toteaa launnessaan ensisijaisesti, että mietinnössä esitetty luonnos sääntelymalliksi tulisi jättää sillensä. Mikäli asian valmistelua päädyttäisiin jatkamaan, valmistelua varten tulisi asettaa uusi työryhmä. Mikäli asian valmistelua kuitenkin päädyttäisiin jatkamaan mietinnössä esitetyn luonnoksen pohjalta, PwC yhtyy Suomen Tilintarkastajat ry:n launnessaan esittämiin näkemyksiin ja huomioihin. Lisäksi PwC tuo esille täydentävät huomiot koskien mietinnön mukaisia muutoksia tilintarkastuslain 3 luvun 5 §:ään, ISA-standardeja sekä yleisluonteisen tarkastuksen säännöksiä.

Tilintarkastus T. Virkilä Oy viittaa työryhmätyön lopputulokseen jossa ei päästy lähellekään yksimielistä lopputulosta ja toteaa, että hankkeen jatkaminen tästä eteenpäin ei voi olla järkevää eikä sillä saavuteta niitä hyötyjä, jotka työryhmää asettaessa olivat tavoitteina. Muutoinkin rajatulle kohdejoukolle (vain mikrokoiset yhtiöt ja vain Oy, Ky ja Ay) esitetty vaihtoehto ei ole ratkaisu. Sidosryhmien keskuudessa ja jopa yleisen edun kannalta tämä aiheuttaisi vain sekaannusta ja syventäisi nk. tilintarkastuksen odotuskulua. Tarpeellista olisi, että tilintarkastusala yhdessä ja yhteisymmärryksessä sekä yhteistyössä tilintarkastusvalvonnan kanssa voivat aikaansaada ratkaisun, jossa pienten yhtiöiden (mukaan lukien kaikki [asunto-osakeyhtiöt, yhdistykset ja säätiöt] mikro- ja pienyhtiökoiset tarkastuskohteet ja miksi ei myös suuremmat nk. LCE) tilintarkastukselle saataisiin aikaan riittävä viitekehys "Suomessa noudatettava hyvä tilintarkastustapa". Tämän viitekehysten tulisi varmaankin pohjautua ISA-standardeille, kunhan se voidaan laatia siten, kuten KHO on päätöksessään 12.2.20 (583/2020) linjannut. Tilintarkastus T. Virkilä nostaa esille, että vallitsevan nykytilan selkeyttämiseksi jatkovalmistelun tarve on myös tärkeää sen takia, että tilintarkastuslakiin on jo v. 2016 implementoitu säännös "tarkoituksenmukainen laajuus", ja tilintarkastusvalvonnan osalta HE 254/2014 tämä on määritetty yhdeksi tilintarkastusvalvonnan ohjaus- ja kehittämistehtäväksi ("Yleiset ohjaus- ja kehittämistehtävät koskevat esimerkiksi hyvää tilintarkastustapaa yksityisellä ja julkisella sektorilla, EU:ssa mahdollisesti hyväksyttävien kansainvälisten tilintarkastusstandardien soveltamisen suhteellisuutta jne.").

Hilkka Ahjoksen (KHT) mukaan yleisluonteinen tarkastus heikentäisi 1) tilinpäätösten tasoa, 2) tilintarkastajan mahdollisuuksia havaita transaktioita, jotka vaatisivat reagointia lain rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä –mukaan, 3) heikentäisi muiden sidosryhmien luottamusta tilinpäätöksiin ja 4) vaikeuttaisi mikroyrityksen omistajan toimintamahdollisuuksia. Hän perustelee lausunnossaan 1) –kohtaa sillä, että tilintarkastajan työn ulkopuolisille näkymätön osa käsittää alustavassa tilinpäätöksessä piilevien virheiden korjauksen. Yleensä kaikki esiin tulleet virheet, niin tahattomat kuin tahallisetkin, pyritään korjaamaan, mikäli ne ovat korjattavissa, ennen lopullista tilinpäätöstä, josta kertomus annetaan. Usein virheet tulevat esille kirjanpidon tarkastuksessa ja ns. aineistotarkastuksessa. Nämä tarkastuksen osiot jäisivät pääsääntöisesti pois yleisluonteisesta tarkastuksesta ja virheet jäljelle. Kohdan 2) osalta hän toteaa, että epäilyttävät transaktiot tulevat esille oikeastaan vain kirjanpidon- ja aineistotarkastuksen yhteydessä. Jälkeenpäin sen arviointi, olisiko jokin tapahtuma pitänyt huomata, vaikka siitä yrityksessä vaietiin (haastattelut tarkastustoimenpiteinä), tulisi olemaan haastavaa. Hän viittaa lisensiaatintutkimukseensa ”Tilintarkastuksen hyöty pk-yritykselle yrityksen päätöksentekijän näkökulmasta”, Helsingin kauppakorkeakoulu 2010.

Ahjos pitää 3 luvun 5 §:ään esitettyä lisäystä turhana. Hän toteaa, että parempaan ja kustannustehokkaampaan lopputulokseen kuin esitetyn yleisluonteisen tarkastuksen käyttönotolla päästäisiin mikroyritysten tilintarkastusta kehittämällä alan toimijoiden yhteistyönä, tilintarkastusvalvonta mukaan lukien (TTL 7:2§ kohta 5), siten, että ISA-standardien peruseriaatteita (KHO 12.2.2020) noudattaen selkeytettäisiin hyvän tilintarkastustavan sisältöä mikrokokoisissa yrityksissä. Samalla voitaisiin ratkaista myös pienyritysluokkaan kuuluvien yritysten osalta ISA-standardien suhteellisen soveltamisen ongelma. Lisäksi hän viittaa näköpiirissä ilmeisesti olevaan kansainväliseen LCE-standardiin.

Kari Lydmanin (KHT) mukaan minkäänlaista vaihtoehtoista lakisäätteistä varmennusmuotoa ja siihen liittyvää jatkopohdintaa ei tarvita. Hän viittaa mietinnön eriäviin mielipiteisiin ja muutoksen synnyttämiin moninlaisiin haittoihin, jotka olisivat selvästi hyötyjä suuremmat. Sen sijaan olisi hedelmällistä miettiä, mitä tarkoittaa tilintarkastuslain 3:3.2§:ssä tarkoitettu tilintarkastusstandardien soveltaminen tarkoituksenmukaisessa laajuudessa pien- ja mikroyrityksen tilintarkastuksessa noudattaen hyvää tilintarkastustapaa. Tässä mietinnässä olisi syytä ottaa huomioon KHO:n kanta (taltio 583, 12.2.2020), jonka mukaan kansainvälisten tilintarkastusstandardien keskeisten periaatteiden noudattamista on pidettävä osana hyvää tilintarkastustapaa. Jatkopohdinnoissa olisi siis hyödyllistä selvittää, mitä - osana hyvää tilintarkastustapaa – tarkoittaisi kansainvälisten tilintarkastusstandardien keskeisten periaatteiden noudattaminen tarkoituksenmukaisessa laajuudessa pien- ja mikroyrityksen tilintarkastuksessa.

Eero Prepula (KTM) ja *Veijo Riistama (KTT, dosentti)* toteavat lausunnossaan, että valmisteltu uudistus ei täyttäisi asettamis päätöksen tavoitteita, ja lisäksi uudistuksen valmistelussa on ollut perustavanlaatuisena puutteena, että mietinnössä luonnosteltua ”kevyempää tarkastusta” ei tosiasiasa ole verrattu tilintarkastuslain ja hyvän tilintarkastustavan mukaan riittävään mikroyritysten tilintarkastukseen vaan paljon työlämpään ja kalliimpaan ISA-standardien mukaiseen tilintarkastukseen. Tilintarkastuslain vähimmäisvaatimukset täyttävä tilintarkastus on mikroyrityksille paljon tarkoituksenmukaisempi lakisäätteen varmennusmuoto kuin ”kevyempi tarkastus”, jossa varmennuksen kohteena on ainoastaan tilinpäätös mutta eivät kirjanpito ja hallinto eikä varmennuksella tavoitella kuin ”rajoitettua” eli alhaista varmuutta tilinpäätöksen oikeellisuudesta. Mikroyritysten tilintarkastusta koskeva lainsäädäntö on siten nykyisellään riittävän joustava eikä sen lisää joustavoittamiseen ole mitään tarvetta. Epäselvyydestä ISA-standardien soveltamisessa pienyritysten tilintarkastuksiin ei aiheudu tällaista tarvetta, koska ISA-standardit eivät ole voimassa olevaan lainsäädäntöön kuuluvia velvoittavia oikeusnormeja (ks. KHO 583/12.2.2020). He korostavat, että tilintarkastukseen kuuluu olennaisena osana etenkin pienyrityksissä myös kirjanpidosta ja hallinnosta vastuullisten henkilöiden normipuitteistoon perustuva neuvonta virheiden syntymisen ennalta ehkäisemiseksi sekä kirjanpidon ja hallinnon tarkastuksessa havaituista virheistä huomauttaminen niiden oikaisemiseksi. Lain 3 luvun 5 §:n täydentämiseen he eivät näe mitään tarvetta. Prepula/Riistama viittaavat käynnissä olevaan LCE-hankkeeseen ja Pohjoismaisen tilintarkastajaliiton IAASB:lle esille nostamiin haasteisiin ISA-standardien soveltamisen suhteen. He toteavat, että IAASB:n seurantar ryhmän kokoukselle syyskuussa 2020 raportoidun

LCE-työryhmän työsuunnitelman mukaan IAASB:lle esitellään erillisen standardin ensimmäinen luonnos joulukuun 2020 kokouksessa, toinen luonnos maaliskuun 2021 kokouksessa ja sidosryhmille kommentoitavaksi lähetettävä luonnos hyväksytään kesäkuussa 2021. Yksityiskohtaista tietoa rakenteeltaan ja toiminnaltaan yksinkertaisten yhteisöjen tilintarkastusta koskevasta kansainvälisestä standardista on siis odotettavissa varsin pian. Edelläkin mainittua vasten he pitäisivät hätiköintinä edetä valmistellun esityksen kanssa, jota he lausunnossa esitetyin perusteiden vastustavat.

Jukka Prepulan (HT) ja Tom Sandellin (KHT/JHT) lausunnon mukaan uudistuksen tavoite on esitetty harhaanjohtavasti lausuntopyynnössä eikä se vastaa uudistuksen alkuperäistä tavoitetta. He toteavat, että muutos ei keventäisi yritysten lakisääteisiä velvoitteita eikä ei myöskään vähentäisi yritysten kustannuksia. Työryhmän asettamispäätöksen molemmat tavoitteet jäisivät näin ollen toteutumatta. Kevyemmän tarkastuksen käyttöönotto merkitsisi käytännössä samaa kuin tilintarkastusvelvollisuuden rajojen nosto, koska sen mukaisen varmuuden tuottama varmuustaso tilinpäätöksen oikeellisuudesta on alhainen eivätkä kirjanpito ja hallinto ole tällöin varmuuden kohteena. Tämä vaikeuttaisi mm. harmaan talouden torjuntatyötä. Edelleen he nostavat esille mikroyritysten tilintarkastuksen tärkeän ohjaavan vaikutuksen. Tilintarkastuksen keinoin vähennetään erityisesti niitä virheitä, jotka syntyisivät tarkastuskohteen vastuuhenkilöiden tietämättömyydestä. Asialla on huomattava merkitys sekä yritysten toiminnan lainmukaisuuden, että yhteiskunnan etujen näkökulmasta, koska mikroyritysten tilintarkastuksissa havaitaan käytännössä usein kirjanpitoon ja hallintoon liittyviä virheitä, jotka oikaistaan tilintarkastajan huomautusten ansiosta. Em. hyödyt jäisivät pois muutoksen myötä. Mietinnön sisältämän täydennyksen 3 luvun 5 §:n osalta he toteavat nykytilan olevan selkeä ja esitetty muutos todennäköisesti aiheuttaisi vain sekaannusta, joten nykyisen säännöksen muuttaminen on tarpeetonta. He katsovat, että käsitys raskaasta sääntelystä mikroyritysten tilintarkastuksen osalta perustuu ilmeiseen väärinkäsitykseen, ja viittaavat mietintöön liitettyyn eriävään mielipiteeseensä.

Janne Ruuhonen (prof.) toteaa lausunnossaan, että kokonaisuutena arvioiden työryhmän esityksellä ei ole riittävästi kyetty vastaamaan työryhmälle asetettuihin tavoitteisiin eikä esitys sääntelymalliksi ole kannatettava. Hän perustelee kantaansa mm. arvioiduilla vaikutuksilla yritysten kuluihin ja varmuustason laskulla. Hän katsoo, että ISRE 2400 -standardin mukainen tarkastus ei yksinään täytä niitä tavoitteita, joita suomalaiselle tilintarkastukselle tulee sidosryhmien näkökulmasta asettaa. Hallinnon ja kirjanpidon tarkastuksen rooli tulisi myös ottaa kevennetyssä tarkastuksessa nyt esitettyä seikkaperäisemmin huomioon. Yksityiskohtaisten perustelujen osalta hän viittaa työryhmän mietintöön liitettyyn eriävään mielipiteeseensä (Janne Ruuhonen, 4.6.2020). Ruuhonen toteaa lopuksi, että pienimpien yhteisöjen hallinnollisen taakan keventämiseksi tulee harkita muita – nyt esitettyä selkeämpiä - vaihtoehtoja, kuten tilintarkastuksen raja-arvojen hyvin maltillista korottamista. Myös ISA-standardien skaalautuvuus pienten yhteisöjen tilintarkastuksessa kaipaa selvennystä, mikäli pienimmille tarkastuskohteille ei saada luotua omaa kansainvälistä standardia.

Ilkka Tähtinen (HT) toteaa lausunnossaan, että mietintö yleisluonteisen tarkastuksen käyttöönottamisesta ja siihen liitetyt eriävät mielipiteet osoittavat selkeästi, että asiasta päättämiseksi ei nykytilanteessa ole asiallisia edellytyksiä, vaan asiaa tulisi käsitellä uudella tavoin. Hän katsoo, että perussyy tilanteelle on se, ettei sen paremmin muutosta kannattavien tahojen, kuin vastustavien tahojen osalta ole tuotu selkeätä kuvausta siitä, miten nyt kyseessä olevien mikrokokoisten osakeyhtiöiden ja osuuskuntien tarkastukset poikkeaisivat substanssiltaan verrattaessa tilintarkastusta ja yleisluonteista tarkastusta. Ilman vertailuja, joissa esitettäisiin tarkastustapojen käytännön vertailutilanteita erityyppisissä olosuhteissa (Tähtinen nostaa esille eri tilanteita a-d)), on mahdotonta arvioida, mitä muutoksia saattaisi olla tarpeellista / hyödyllistä tehdä em. mikrokokoisten kohteiden tarkastussäännöksiin. Sen sijaan, että nyt tehtäisiin muutoksia lain säädöksiin tulisi jatkossa keskittyä em. tyyppisten konkreettisten vertailujen tuottamiseen. Tämä palvelisi parhaiten tilinpäätösten ja tilintarkastajien lausuntojen hyväksikäyttäjää, joilla ei ole varmuustien merkityksestä ja tosiasiallisesta sisällöstä kohtuullisen selkeätä kuvaa mikrokokoisissa kohteissa.

Veikko Vahteran (prof.) mukaan mietintö osoittaa, että kevyemmän tarkastuksen kautta ei voida juurikaan saavuttaa pienyritysten hallinnollisten taakan keventämistä sekä kustannusten säästämistä. Samalla kevyempi tarkastus heikentäisi sidosryhmien tilintarkastuksesta saamia hyötyjä huomattavan paljon suhteessa siihen, millaisia vähäisiä taloudellisia hyötyjä kevyemmällä tarkastuksella voidaan saavuttaa. Vahtera arvioi lausunnossaan muutoksesta saatavia hyötyjä ja haittoja. Hän katsoo, että työryhmän muistiossa esitetyn pohjalta ei ole edes jatkovalmistelun avulla saavutettavissa sellaista sääntelymallia, jonka pohjalta kevyemmän tarkastuksen käyttöönotto olisi perusteltua. Mietintö, sen eriävät mielipiteet sekä nyt saatava lausuntopalaute osoittavat, että kevyemmän tarkastuksen säätäminen nykyisen tilintarkastuksen rinnalle ei näytä tarpeelliselta. Kevyemmän tarkastuksen säätämistä parempia sääntelyllisiä vaihtoehtoja ovat nykytilan säilyttäminen tai tilintarkastusrajojen maltillinen nostaminen. Vaihtoehtoja vertaillaessa tulisi arvioida missä laajuudessa hyvä tilintarkastustapa ja muun muassa siihen linkittyvä olennaisuusperiaate ottavat huomioon erilaiset ja eri kokoiset yritykset tilintarkastusta toteutettaessa.

3.2 Valmisteltuun muutokseen pääasiassa tai ehdollisesti myönteisesti suhtautuvien tahojen lausunnot

Työryhmän valmistelemaan muutokseen pääasiassa myönteisesti suhtautuvista tahoista useimmat (mm. Finanssivalvonta, PRH:n tilintarkastusvalvonta, Tilintarkastuslautakunta, Suomen Tilintarkastajat ry ja muutama tilintarkastusyhteisö/tilintarkastaja) esittivät, että kansallisista lisävaatimuksista lakisääteiseen yleisluonteiseen tarkastukseen olisi luovuttava (myös esitystä lähtökohtaisesti vastustavan Keskuskauppakamarin mielestä kansallisista lisävaatimuksista olisi syytä luopua, mikäli valmistelua jatketaan). Toisaalta, osa lausunnonantajista näkee yleisluonteisen tarkastuksen mahdollisena vain, jos siihen lisätään edelleen lisävaatimuksia ja soveltamisalaa harkitaan tarkemmin (valtiovarainministeriö, Verohallinto, Finanssiala ry).

Suomen Asianajajaliitto näki lähtökohtaisesti tilintarkastajan läsnäolon kevyemmässäkin muodossa parempana kuin ei lainkaan, ja Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta suhtautui tavoiteltuun sääntelyn suhteuttamiseen/selkeyttämiseen myönteisesti. Finnvera Oyj suhtautui lähtökohtaisesti myönteisesti valmisteltuun yritysten valinnanvapauden lisäämiseen.

Valtiovarainministeriön lausunnon mukaan uudistuksen onnistuminen edellyttää jatkovalmistelussa ehdotuksen soveltamisalan, yhteisön soveltuvuusharkinnan, yleisluonteisen tarkastuksen kohteen ja kansallisten lisävaatimusten muodostamaa tasapainoista kokonaisuutta, joka huomioi sekä yleisen edun että yhteisöjen tarpeet. VM pitää tärkeänä, että ainakin joidenkin tilinpäätöksen olennaisten kohtien tarkastamisesta säädettäisiin lain tasolla. Harkinnassa tulisi pohtia myös esimerkiksi hallinnon tarkastuksen tarpeellisuutta. Edelleen VM nostaa esille, että kuntien konsernitilinpäätöksiin yhdisteltävien yhteisöjen (tytäryhteisöjä ja osakkuusyhteisöjä) tilinpäätösten oikeellisuuden varmentaminen lakisääteisellä tilintarkastuksella yleisluonteisen tarkastuksen sijasta on välttämätöntä, koska kuntien konsernitilinpäätösten perusteella laskettuja tunnuslukuja käytetään kuntalain (410/2015) 118 §:n mukaisen kunnan erityisen vaikean taloudellisen aseman määrittelyssä.

Finanssivalvonta kannattaa lähtökohtaisesti mietinnön esitystä antaa kirjanpitolain mikroyritysmääritelmän täyttävälle yhtiöille (OY, KY, AY) ja osuuskunnille mahdollisuus määrättyjen edellytysten nojalla päättää tilintarkastusta kevyemmän yleisluonteisen tarkastuksen toimittamisesta. Yleisluonteisen tarkastuksen salliminen parantaisi Finanssivalvonnan mielestä sääntelyn oikeasuhtaisuutta, loisi joustavuutta sekä huomioisi varmennuksen kohteen paremmin. Nämä puolestaan edistäisivät yleistä ymmärrystä ja arvostusta varmennuspalveluita kohtaan, mikä on tärkeää luotettavan taloudellisen informaation infrastruktuurissa. Mietintöön liitetyt poikkeuksellisen lukuisat eriävät mielipiteet sisältävät kuitenkin lainsäädäntötekniisiä ja muita kommentteja, jotka Finanssivalvonnan mielestä edellyttävät huolellista arviointia. Edelleen ne tuovat esiin valitettavan laajan näkemyseron siitä, miten mikroyritysten tilintarkastukseen liittyvää problematiikkaa tulisi ratkoa. Finanssivalvonnan mielestä tämä heijastaa pitkään vallinnutta tilannetta, jossa näkemykset tilintarkastusrajoista, tilintarkastukselle asetetuista odotuksista ja tilintarkastuksen käytännön mahdollisuuksista ratkaista erilaisia tarpeita, jakavat tahoja.

Finanssivalvonnan näkemyksen mukaan mikroyritysten tilintarkastusten osalta ISA-standardit voidaan pitää usein ylimitoitettuina. ISA-standardien mukaan suoritetun tilintarkastuksen tavoitteena on hankkia varsin korkea varmuustaso tilinpäätöksestä, mikä vaatii tilintarkastajalta paljon työtä ja huolellista dokumentointia. Ylimitoitetusta sääntelystä voi seurata useita negatiivisia ilmiöitä (esim. varmennuksen hyödyllisyyden hämärtyminen ja odotuskulun kasvaminen). Suomen yrityskannasta suuri osa on pieniä yrityksiä, joille tilintarkastajan tekemä yleisluonteinen tarkastus voi sopia niiden tarpeisiin paremmin kuin tilintarkastus. Finanssivalvonta kannattaa, että yleisluonteinen tarkastus perustuisi lähtökohtaisesti kansainväliseen ISRE 2400 -standardiin. Kansallisen oman tilintarkastusstandardin luomista Finanssivalvonta ei pidä tarkoituksenmukaisena. Mikäli yleisluonteiseen tarkastukseen liitetään runsaasti kansallisia erityispiirteitä, niin kansainvälisen standardin käyttö sääntelypohjana ei kuitenkaan mahdollisesti tuota toivottavaa paremman sääntelyn mukaista lopputulosta. Luonnokseen sisältyvää verotietojen vastaavuuden täsmäyttämisen vaatimusta ei ole tilintarkastuslaissa eikä kansainvälisissä tilintarkastusstandardeissa. Lisäys on ristiriitainen tilintarkastajan yleisesti ymmärretyn tehtävän kanssa.

Patentti- ja rekisterihallituksen (PRH) tilintarkastusvalvonnan mukaan yleisluonteinen tarkastus on sinänsä toimiva ja käytännössä koeteltu varmennuspalvelu. Tätä osoittaa sekin, että kansainvälinen varmennuslautakunta IAASB on antanut yleisluonteisesta tarkastuksesta standardin ISRE 2400. Review on kansainvälisesti yleisesti käytössä ja sen pitäisi toimia myös Suomessa. Toimivan ISRE 2400 -normiston käyttäminen olisi perustelluin tapa ottaa yleisluonteinen tarkastus käyttöön Suomessa mikroyrityksissä vaihtoehtona lakisäätisellemme tilintarkastukselle. PRH ei pidä tarkoituksenmukaisena, että review –tarkastukseen sekoitetaan siihen kuulumattomia elementtejä (verotietojen tarkastaminen). ISRE 2400 -standardiin perustumaton lisätehtävä sekoittaa yleisluonteisen tarkastuksen perusluonnetta (rajoitettu varmuus), nostaa tarkastuksen kustannuksia, vaikeuttaa yleisluonteisen tarkastuksen sääntelyä ja valvontaa sekä etenkin kasvattaa odotuskulua yleisluonteisen tarkastuksen todellisen tarkoituksen ja luonteen hämärtyminen johdosta. Lisäksi, yleisluonteisen tarkastuksen teettäminen olisi liitettävä lain tasoisissa säännöksissä nimenomaisesti ISRE 2400 -standardiin. Säädöksen perusteluissa oleva maininta ei ole riittävä. Vaihtoehtoisen normiston luominen ISRE 2400 -standardille olisi käytännössä työlästä tai jopa mahdotonta. PRH painottaa myös, että yleisluonteisen tarkastuksen raporttimallissa tulisi avata selvästi, mitä tarkoittaa tilintarkastusta alempi rajoitettu varmuus ja mitä tarkastustoimenpiteitä yleisluonteisen tarkastuksen suorittaja on tehnyt. Toimeksiantajilla ja raportin lukijoilla on oltava selvä käsitys siitä, ettei yleisluonteisen tarkastuksen vastaa tilintarkastusta, vaan on täysin erilainen varmennuksen muoto (kohdistuu vain tilinpäätökseen).

PRH:n mukaan tilintarkastuksen korvaamista yleisluonteisella tarkastuksella voidaan puolustaa sillä, että nykyisin mikroyritysten tilintarkastusta on erittäin vaikea suorittaa taloudellisesti kannattavasti kaikilta osin hyvää tilintarkastustapaa noudattaen. Tilintarkastustoimenpiteistä ja dokumentoinnista tinkiminen tulee usein esiin tilintarkastajiin kohdistuvissa valvontatapauksissa.

Tilintarkastuslautakunnan lausunnon mukaan työryhmän mietintö ja siihen liitetyt eriävät mielipiteet ja lausumat osoittavat, ettei työryhmän laatima hallituksen esitysluonnos ole sellaisenaan toteutuskelpoinen. Luonnos ei ole vastaus työryhmän työlle asetetuilla tavoitteilla, koska yritysten kustannukset eivät pienene eikä yritysten hallinnollinen taakka kevenisi. Selvitystyötä on jatkettava ja lakiluonnosta on kehitettävä selkeämmäksi ja toimivammaksi, jos asiaa viedään eteenpäin. Yksinkertaisinta ja nopeinta yritysten hallinnollisen taakan keventäminen olisi kuitenkin nostaa pakollisen tilintarkastusvelvollisuuden rajoja.

Tilintarkastuslautakunta toteaa, että yleisluonteinen tarkastus on sinänsä toimiva ja käytännössä koeteltu varmennuspalvelu. Toimivan ISRE 2400 -normiston käyttäminen olisi perustelluin tapa ottaa yleisluonteinen tarkastus käyttöön Suomessa mikroyrityksissä vaihtoehtona lakisäätisellemme tilintarkastukselle. Tilintarkastuslautakunta pitää epätarkoituksenmukaisena, että review –tarkastukseen sekoitetaan siihen kuulumattomia elementtejä (verotietojen tarkastaminen). Lisäksi yleisluonteisen tarkastuksen teettäminen olisi lain tasolla liitettävä ISRE 2400 -standardiin, eikä ainoastaan lakiesityksen perusteluissa. Standardin mukainen

vakiomuotoinen raportti on vaikealukuinen, ja ammattikunta voisi tarvittaessa luoda ymmärrettävän mallin vakiomuotoiseksi raportiksi. Toimeksiantajilla ja raportin lukijoilla on oltava selvä käsitys siitä, ettei yleisluonteinen tarkastus vastaa tilintarkastusta, vaan on täysin erilainen varmennuksen muoto (kohdistuu vain tilinpäätökseen).

Tilintarkastuslautakunta toteaa myös, että mikroyrityksen tilintarkastus kaikilta osin hyvää tilintarkastustapaa noudattaen on haastavaa. Tilintarkastajat tinkivät toistuvasti tilintarkastustoimenpiteistä ja dokumentoinnista mikroyritysten tilintarkastuksissa, mikä ilmenee tilintarkastuslautakunnan käsittelemistä tutkintaja laaduntarkastustapauksista. Vaihtoehtona mikroyrityksen tilintarkastukselle yleisluonteinen tarkastus voi olla perusteltu valinta.

Verohallinnon mukaan työryhmän työssä ei ole riittävästi huomioitu tilintarkastuksen ja tilintarkastuskertomuksen yhteiskunnallista asemaa ja kaikkia niistä hyötyviä sidosryhmiä. Ehdotetulla muutoksella ei myöskään todennäköisesti riittävällä tasolla saavuteta alkuperäisesti työryhmälle asetettuja tavoitteita. Työryhmän mietinnössä esitettyä ajatusta eri asteisena toteutettavista tilintarkastuksista verohallinto pitää siinänsä mahdollisena, mutta asian edistäminen tulisi saattaa voimaan tilintarkastuslain kokonaisuudistuksella siten, että laissa säädettäisiin paitsi kevyemmän, yleisluonteisen tarkastuksen sisällöstä, myös varsinaisen tilintarkastuksen sisällöstä. Samalla tulisi selvittää ja säätää tilintarkastusvelvollisuuden laiminlyöntiin liittyvä sanktioinnin mahdollisuus. Varsinaisen tositetarkastuksen perustuessa tilintarkastajan ammattitaitoon ja tarveharkintaan, Verohallinto toteaa esittäneensä, että osana yleisluonteista tarkastusta tilintarkastajan tulisi pistokokeellisesti tarkastaa ja täsmäyttää kirjanpidon raportteja ja/tai kirjanpidosta johdettuja tietoja annettuihin veroilmoituksiin (esim. arvonlisäverotukseen liittyvät ilmoitukset). Vertailun myötä tilintarkastajalla olisi parempi mahdollisuus arvioida varsinaisen tositetarkastuksen tarpeellisuutta verotuksen oikeellisuuteen liittyvien kysymysten osalta ja muodostaa tarvittava kokonaiskuva yrityksen toiminnasta erityisesti verovelvoitteiden hoitamisen näkökulmasta. Lisäksi, verohallinto on esittänyt (ja esittää edelleen) rajoituksia yleisluonteisen tarkastuksen toteuttamiseen. Yleisluonteista tarkastusta ei tulisi voida toimittaa tilanteessa, jossa yrityksellä on ollut verovelkaa tai ilmoituslaiminlyöntejä tarkastettavalla tilikaudella tai sitä edeltävän tilikauden aikana. Lainvalmistelussa on kuitenkin selvitettävä tarkemmin verovelkarekisterin toimintaperiaatteita.

Finanssiala ry (FA) kannattaa työryhmän valmisteleman mallin mukaisia kansallisia lisävaatimuksia yleisluonteiseen tarkastukseen, mutta pitää niitä riittämättöminä. Se esittää muitakin kansallisia lisävahvistuksia kevyemmän varmennuksen luotettavuuden parantamiseksi ja varmuustason nostamiseksi (liittyen lähinnä vahvistuksiin kiinteistötiedoista/vakuuksista, yrityksen johdon/omistajien henkilökohtaisista sitoumuksista, pankkitilisaldoista, varastosta ja suurimmista saamisista, ja myös yrityksen osakkaiden väliset lainajärjestelyt ja niiden ehdot pitäisi varmistaa), sekä laintasoista sääntelyä päätöksenteon edellytyksistä. Mm. yleisluonteisen tarkastuksen valitsevien yritysten kirjanpitäjiltä tulisi edellyttää riittävää ammattipätevyyttä. FA pitää todennäköisenä, että rahoittajille/sijoittajille/ei-lakisääteisten vakuutusten tarjoajille työryhmän ehdotus yleisluonteisesta tarkastuksesta ei ehdotetun mukaisena välttämättä anna riittävää varmuutta tilinpäätöksen luotettavuudesta. FA toteaa yhä vastustavansa tilintarkastusvelvollisuuden rajojen nostamista, mutta kyseenalaistaa myös täyttääkö työryhmän valmistelema malli toimeksiannolle asetettuja tavoitteita. FA näkisi IFAC:ssa vireillä olevan LCE-hankkeen mahdollisesti tarjoavan varteenotettavan vaihtoehdon nykytilan kehittämiseksi.

Suomen Asianajajaliitto kiinnittää huomiota siihen, että jää epäselväksi syntykö kevennetystä tarkastuksesta tavoiteltua kustannussäästöä ja hallinnollisen taakan kevennystä yrityksille, ja kyseenalaistaa pystyvätkö mikroyrityksen johto ja omistajat päätöshetkellä arvioimaan kaikkia perusteluissa mainittuja seikkoja päätettäessä kevyempään varmennusmuotoon siirtymisestä. Suomen Asianajajaliitto toteaa, että tilintarkastus palvelee yhtiön omistajakunnan lisäksi myös yleistä etua ja katsoo, että yleisluonteinen tarkastus on parempi kuin ettei tilintarkastusta järjestettäisi lainkaan. Kriteerien ja tarkastuksen sisällön tulisi kuitenkin

olla niin selkeät, ettei niihin jää harkintavaltaa, ja lopputuloksena oikeasti kustannusten säästö ja hallinnollisen taakan keventyminen. Muussa tapauksessa on selkeämpää, että on vain yksi tilintarkastuksen muoto.

Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta pitää myönteisenä ehdotuksen tavoitetta suhteuttaa ja selkeyttää sääntelyä ja tukee ehdotusta siitä, että muitakin yhteisömuotoja sisällyttäisiin soveltamisalaan myöhemmin, mikäli kokemukset yleisluonteisen tarkastuksen toimivuudesta ovat hyviä.

Suomen Tilintarkastajat ry (ST) kannattaa mietinnössä esitetyn sääntelymallin perusratkaisua, jossa tilintarkastaja voisi tehdä mikroyrityksille yleisluonteisen tarkastuksen, ja pitää perusteltuna muistiossa valittua linjausta, jonka mukaan tilintarkastajan valitsemisvelvollisuus yrityksissä säilyy nykyisellään. ST esittää mietinnössä esitettyyn sääntelymalliin kuitenkin huomioita hankkeen jatkokäsittelyssä huomioitavaksi. Jotta hankkeen tavoitteena olleen tilintarkastusvelvollisuuden keventämisen saavuttaminen nyt esitetyllä yleisluonteisella tarkastuksella olisi mahdollista, tulee sääntelymallissa esitettyjen niin sanottujen kansallisten lisäysten tarpeellisuutta arvioida uudelleen. ST:n käsityksen mukaan tavoitteet kevennyksen suhteen olisivat saavutettavissa sillä, että yleisluonteinen tarkastus (ISRE 2400 mukaan) sallittaisiin mikrokokoisille yhtiöille. Kansainvälisen standardin mukaan tehtyä yleisluonteista tarkastusta käytetään kansainvälisesti myös mikroyhtiöitä suuremmissa toimeksiannoissa ja sen sisältämät toimenpiteet ovat riippumattoman tilintarkastajan suorittamina nähty riittäviksi yhtiön näkökulmasta mutta myös monien sidosryhmien näkökulmasta. ISRE-standardin mukaiset yksityiskohtaiset vaatimukset tarkastukselle ovat ISA-standardien mukaisia yksityiskohtaisia vaatimuksia huomattavasti vähäisemmät. ISRE 2400 ei kuitenkaan kiellä tekemästä mitään tilintarkastukseen sisältyviä toimenpiteitä, vaan niitä voi tehdä, mikäli tilintarkastaja arvioi sen tarpeelliseksi kyseisessä toimeksiannossa. ST pitää kannatettavana asiana sitä, ettei hallintoa ja kirjanpitoa säädetä yleisluonteisen tarkastuksen nimenomaiseksi kohteeksi. Tämä ei tarkoita, etteikö ammattitaitoinen tilintarkastaja ammatillista harkintaansa käyttäen kuitenkin kohdistaisi näihin osa-alueisiin tarkastustoimenpiteitä, jos hän arvioi sen tarpeelliseksi. ST katsoo, että mikäli tilintarkastuslaissa säädetään lisätoimenpiteistä kansallisina lisäyksinä ISRE 2400 -standardin päälle, tällaisen tarkastuksen nimen tulisi olla joku muu kuin yleisluonteinen tarkastus sekaantumisriskin takia.

Finnvera Oyj pitää myönteisenä, että yhteisöt voisivat omista tarpeistaan käsin valita teettävätkö yleisluonteisen tarkastuksen vai tilintarkastuksen, jolloin yritysten erilaiset olosuhteet olisi mahdollista huomioida tilintarkastuksen mallista päätettäessä. Se näkee kuitenkin ilmeisenä, että ehdotettu kevyemmän tilintarkastuksen malli johtaisi yleisesti tilinpäätösinformaation luotettavuuden heikkenemiseen, ja arvioi, että yritysten kannalta olevat myönteiset vaikutukset voivat jäädä todellisuudessa vaatimattomiksi. Kohdejoukossa yleisluonteinen tarkastus olisi kuitenkin riittävän luotettava tarkastusmuoto suurelle ryhmälle asiansa hyvin hoitavalle mikroyritykselle.

KPMG Oy Ab kannattaa ehdotusta, jonka mukaan kirjanpitolain mikroyritysmääritelmän täyttävät yhtiöt (OY, KY, AY) ja osuuskunnat voisivat määrättyjen edellytysten nojalla päättää tilintarkastusta kevyemmän yleisluonteisen tarkastuksen toimittamisesta. KPMG kannattaa myös, että yleisluonteinen tarkastus perustuisi kansainväliseen standardiin yleisluonteisesta tarkastuksesta (ISRE 2400) ja tarkastuksen kohteena olisi tilinpäätös (ei kirjanpito ja hallinto). KPMG ei kannata ehdotettuja kansallisia lisäyksiä, sillä ne eivät tue työryhmän tavoitetta mikroyritysten tarkastusvelvollisuuden keventämisestä. Jos lisävaatimuksista säädetään, se pitää tilintarkastajien ja tilinpäätösten käyttäjien kannalta tärkeänä, että lisävaatimuksena määriteltyjen verotietojen vastaavuuden tarkastamisen ja raportoinnin tarkka sisältö määritellään selkeästi ja yksiselitteisesti. KPMG esittää sekä yleisiä että yksityiskohtaisia näkemyksiä ja muutosehdotuksia esitykseen, ml. muutosehdotuksia luonnoksessa käytettyjen sanamuotojen osalta.

Revico Grant Thornton Oy lausuu olevansa samalla kannalla Suomen Tilintarkastajat ry:n kanssa, sikäli kun asiaa jatkokäsittellään, ja viittaa heidän lausuntoonsa. Grant Thornton toteaa kannattavansa annetuin pe-

rusteluihin yleisluontoisen tarkastuksen sallimista kirjanpitolaisten tarkoittamille mikroyrityksille (pl. asunto-osakeyhtiöt) (lausunnon osa I), sekä kannattavansa myös Suomen Tilintarkastajat ry:n kantaa ja yhtyvän perusteluihin koskien muutosta 3 luvun 5 §:ään (lausunnon osa II).

Lasse Åkerblad (HT) kannattaa yleisluonteisen tarkastuksen hyväksymistä tilinpäätöksen lakisääteiseksi varmennusmuodoksi tilintarkastuksen rinnalle. Uusi varmennustapa varmistaisi mikroyrityksille tarkoituksenmukaiset ja suorittajalle mielekkäät palvelut. Yleisluonteinen tarkastus vaihtoehtona tukisi pienten tilintarkastusyhteisöjen ja yksin toimivien tilintarkastajien toimintaa varmistamalla nykyisen tasoiset palvelut tasapuolisesti koko maassa. Hän arvioi, että oikealla tavalla toteutettu yleisluonteinen tarkastus voi vähentää tarkastustoimeksiantoon käytettävää aikaa parhaimmillaan puolella verrattuna ISA:n mukaisesti suoritettuun tilintarkastukseen. Åkerblad esittää useita yksityiskohtaisia muutosehdotuksia 3a luvun säännöksiin.

3.3 Mietinnön sisältämän esityksen yksityiskohtaisista muutoksista esitettyä

Yksityiskohtaisten muutosten osalta esitettiin huomioita erityisesti kansallisista lisävaatimuksista standardiin ja täydennyksestä 3 luvun 5 §:ään. Moni lausunnonantaja kyseenalaistaa kansallisten lisävaatimusten – **erityisesti verotietojen vastaavuuden tarkastamisen** – lisäämistä vaatimukseen ISRE 2400 –standardin edellyttämän lisäksi (mm. Finanssivalvonta, PRH, Tilintarkastuslautakunta, ST, Keskuskauppakamari, yksittäisiä tilintarkastajia).

Suomen Tilintarkastajat ry (ST) nosti esille erilaisia huomioita ja käytännön haasteita verotietojen täsmäyttämiseen liittyen (mm. lisäys poikkeaisi tilintarkastuksen yleisestä tavoitteesta, tilintarkastajalla ei ole pääsyä asiakkaan tulorekisteriin, tarkastuksen laajuudesta (kuten otosmäärät) ei määrätä ISRE 2400 -standardissa samalla tavalla kuin ISA-standardeissa). ST totesi myös olevan epäselvää, kuinka perusteellisesti tilintarkastajan tulee mahdolliset erot selvittää, miten hän niistä raportoi sekä miten tilinpäätöksen yleisluonteisessa tarkastuksessa käytettävää olennaisuutta sovelletaan lisätoimenpiteeseen. Myös *KPMG* nosti esille useita haasteita ja muutostarpeita verotietojen täsmäyttämiseen liittyen. *Åkerblad* piti vaatimusta sellaisenaan ylimitoitettuna ja liian laajana, sekä epäsymmetrisenä tilintarkastuksen kanssa, koska tällaista nimenomaista vaatimusta ei ole tilintarkastuksessa.

Toisaalta, moni lausunnonantaja kommentoi myös, että yleisluonteisen tarkastuksen tulisi sisältää jossain määrin myös hallinnon ja/tai kirjanpidon tarkastamista (mm. talousrikosten torjunnan parissa toimivat, Ruuhonen). Vastustaessaan esitystä myös moni yksittäinen tilintarkastaja nosti esille hallinnon ja kirjanpidon puuttumisen yleisluonteisen tarkastuksen kohteesta.

Yleisluonteisen tarkastuksen soveltamisala-rajoitetta koskien verovelkarekisterin merkintöjä kommentoitiin verotietoihin liittyvää täsmäytysvaatimusta vähemmän. Nostettiin esille tarve luoda toimiva järjestelmä, ja olisi selvitettävä verovelkarekisterin toimintaperiaatteita ja miten historiatiedoista saadaan tieto. *Verohallinto* toteaa lausunnossaan, että verovelkarekisteriin ei jää historiatietoja ja merkintä laiminlyönistä poistuu heti kun laiminlyönti on korjattu (ilmoitus annettu tai verovelka maksettu siten, että velkaa on alle 10.000 euroa). Olisi selvitettävä tarkemmin, mikä on yrityksen johdon velvollisuus seurata tilannetta ja informoida tilintarkastajaa rekisterimerkinnöistä, koska tilintarkastaja ei voi tilintarkastustoimeksiantoon ryhtyessään millään keinolla itse tarkistaa, onko yritys ollut tarkastettavan tilikauden aikana verovelkarekisterissä. *ST* vuorostaan lausui, että jatkovalmistelussa tulee huomioida, että lainkohdan yksityiskohtaisissa perusteluissa kuvataan riittävästi missä tilanteessa ja minä ajankohtana yhtiön pitää todentaa verovelkarekisterin puhtaus, jotta yleisluonteinen tarkastus voidaan toimituttaa yrityksessä. Myös tilintarkastajan velvollisuuksien tulee olla selkeät asian suhteen. *Åkerblad* piti esitystä ylimitoitettuna hyötyihin nähden, mutta esitti pykälään toissijaisesti muutosehdotuksia.

Toisaalta esim. *Finanssiala ry (FA)* ja *VM* esittivät tarpeen edellyttää myös **muuta eriä koskevia varmennusvaatimuksia ja tarkemmin harkita muutoksen kohderyhmää**. *VM* lausui, että kuntien konsernitilinpäätöksiin yhdisteltävien yhteisöjen tulisi olla tilintarkastuksen kohteena. Myös *Julkishallinnon tarkastajat ry* piti perusteltuna säilyttää mikroyhtiöiden tilintarkastusvelvollisuus vedoten siihen, että kunnat hankkivat palveluja myös mikroyrityksiltä. *FA* katsoi, että edellytyksiä päättää kevyempään tarkastukseen siirtymisestä tulisi säännellä tarkemmin, eikä ainoastaan selostaa huomioon otettavia seikkoja perusteluissa.

PRH ja *Tilintarkastuslautakunta* nostivat esille tarpeen **säätää sovellettavasta standardista lain tasolla** eikä pelkästään perusteluissa. Tilintarkastuslautakunnan mukaan hallituksen esitysluonnos ei ole sellaisenaan toteutuskelpoinen, vaan vaatii jatkovalmistelua.

Poliisihallitus esitti, että yleisluonteisesta tarkastuksesta annettavassa kertomuksessa (4 §) olisi huomautettava siitä, jos tilintarkastajan tietoon on tullut TTL:n 3 luvun 5 § 5 momentissa mainittuja seikkoja. Hallinnon tarkastuksen osalta tulisi edelleen minimissään tarkastaa, että OYL:n mukaiset kokoukset on pidetty, jos ei sisältöön tarkastus ulottuisikaan. Valvonnan kohdistamisen kannalta olisi myös tärkeää, että tilintarkastuksen varmennusmuodosta tehtäisiin merkintä kaupparekisteriin tai verohallinnon ylläpitämään rekisteriin.

Julkishallinnon tarkastajat ry nosti esille tarpeen huomioida mahdollisessa jatkovalmistelussa eriävissä mielipiteissä esitettyjä puutteita, ja tilintarkastajan velvollisuus- ja vastuukysymyksiä.

KPMG nosti esille tarpeen harkita tilintarkastuslain soveltamisalan ja yleisluonteisen tarkastuksen suhdetta, ja tarvetta rajoittaa tilintarkastajan vastuuta.

PwC esitti lisäksi yksityiskohtaisia muutosehdotuksia mietinnön luonnoksen 3a luvun 3-5 §:iin, ja *Åkerblad* 3a luvun 3-4 §:iin.

3.4 Tilintarkastuslain 3 luvun 5 §:ään esitetystä täydennyksestä yksityiskohtaisemmin lausuttua

Suomen Tilintarkastajat ry (ST) lausui vastustavansa tilintarkastuslain 3:5:een ehdotettua muutosta ja säännösmuutoksen yksityiskohtaisia perusteluita. Tilintarkastajien tietoon ei ole tullut, että nykykäytännön mukainen tilintarkastuskertomuksen maininta hyvän tilintarkastustavan mukaisuudesta olisi aiheuttanut ongelmia pääomamarkkinoilla, sijoittajien tai pääomamarkkinoita valvovan viranomaisen eli finanssivalvonnan keskuudessa. ISA-standardien asema osana hyvää tilintarkastustapaa on selvä, eikä KHO 583/2020 päätöksen jälkeistä oikeustilaa ISA-standardien asemasta ole *ST*:n mielestä tarpeen muuttaa. Tilintarkastuskertomuksen lyhyt viittaus ISA-standardeihin saatettaisiin tulkita sitoumukseksi ISA-standardien noudattamiseen yksityiskohtineen, poiketen voimassa olevasta oikeustilasta ja tilintarkastuslakiin ja standardeihin sisältyvästä suhteellisesta soveltamisesta. Jos esitystä aiotaan viedä eteenpäin, lain esitöissä tulisi selvästi todeta, että kertomuksen luettelolla hyvän tilintarkastustavan lähteistä lisätään kertomuksen informaatioarvoa, eikä sen tarkoituksena ole muuttaa hyväntilintarkastustavan sisältöä tai minkään yksittäisen lähteen painoarvoa.

KPMG lausui vastustavansa mietinnön mukaista muutosta 3 luvun 5 §:ään, koska ei pidä sitä tarpeellisena työryhmän tavoitteiden kannalta tai muutenkaan. Maininta ”kohtuullisesta varmuudesta” sisältyy jo *ST*-Akatemian julkaiseman Tilintarkastajan raportointi –julkaisun tilintarkastuskertomusmalleihin. *KPMG* viittaa ISA-standardien osalta KHO:n ratkaisuun vuodelta 2020, sekä IAASB:ssä meneillään olevaan LCE-projektiin, jolla pyritään vastaamaan pienten yritysten tilintarkastusten tarpeisiin. Se pitää tärkeänä, että Suomessa seurataan projektin etenemistä ja tutkitaan, voisiko siitä nousta esille Suomen toimintaympäristöön soveltuvia asioita.

PwC lausui, että sillä ei ole mitään sitä vastaan, että tilintarkastuskertomuksen sisältövaatimuksia täydennetään maininnalla siitä, että kyseessä on kohtuullisen varmuuden antava toimeksianto. PwC katsoo kuitenkin, että tilintarkastuksen suorittamista koskevien vaatimusten, kuten esimerkiksi kohtuullisen varmuuden hankkiminen annettavan lausunnon perustaksi, tulee käydä ilmi nimenomaisina vaatimuksina (esim. TTL:n 1 luvun 2 §:n määritelmässä), eikä niitä tule asettaa epäsuorasti esimerkiksi tilintarkastuskertomuksen sisältövaatimusten kautta. Vastaavalla tavalla voitaisiin toimia myös yleisluonteisen tarkastuksen osalta. ISA-standardien osalta ja viitaten mietinnön 3 luvun 5 §:n perusteluihin, PwC katsoo, että nykymuotoinen tilintarkastuskertomuksen viittaus hyvään tilintarkastustapaan on riittävä. Perusteluina kannalleen PwC viittaa ISA 200-standardiin (kappale 20) sekä KHO:n ratkaisuun vuodelta 2020.

Åkerblad kannattaa, että hyvän tilintarkastustavan sisältöä ja suhdetta ISA-standardeihin selkeytettäisiin. Hän toteaa launnonossaan, että tilanne on alalla riistäytynyt hallinnasta jopa niin, että se osuus tilintarkastajista, jotka pitävät ISA:n asemaa tilintarkastuksessa epäselvänä, on vuosien myötä kasvanut. *Åkerblad* esittää vaihtoehtoisia tapoja muuttaa/täydentää 3 luvun 5 §:ää (tai 3 luvun 3 §:ää).

4 Muita lausunnoissa esitettyjä huomioita ja ehdotuksia

4.1 Hyvän tilintarkastustavan ja kansainvälisten tilintarkastusstandardien suhde

Moni lausunnonantaja nosti esille tarpeen selkeyttää hyvän tilintarkastustavan ja kansainvälisten tilintarkastusstandardien suhdetta (mm. OM, Osuustoimintakeskus Pellervo, Julkishallinnon Tarkastajat ry, yksittäisiä tilintarkastajia, Ruohonen). Osa tilintarkastajista viittasi samalla KHO:n ratkaisuun asiasta vuodelta 2020⁴. Useat tahot myös totesivat, että nykytilan selvennys tulisi tehdä yhteistyössä alan ja valvojan välillä, ja osa viittasi tilintarkastusvalvonnan ohjeistavaan rooliin tilintarkastuslain ja sen perustelujen nojalla.

Toisaalta, mm. Suomen Verokonsultit SVK ry, Ammattitilintarkastajat ry ja osa tilintarkastajista eivät pidä oikeustilaa epäselvänä viitaten KHO:n ratkaisuun vuodelta 2020.

4.2 Tilintarkastusrajojen nosto

Mm. yrittäjiä ja elinkeinoelämää edustavat *Keskuskauppakamari* ja *Suomen Yrittäjät* nostivat lausunnoissaan esille tarpeen harkita tilintarkastusvelvollisuutta määrittävien rajojen nostoa nyt valmistellun mallin sijaan, ja katsovat rajojen nostamisen mikroyhtiörajoihin edustavan hillittyä nostoa. Perusteluinaan Keskuskauppakamari ja SY esittävät mm., että Suomella on poikkeuksellisen matalat tilintarkastusvelvollisuutta määrittävät rajat verrattuna muihin EU-maihin. Suomessa ei myöskään ole keskimääräistä enemmän harmaata taloutta tai talousrikollisuutta, mikä puoltaisi muita maita selvästi laajempaa tilintarkastusvelvollisuutta, ja harmaata taloutta on tehokkaampaa torjua muilla keinoin. Ei ole esitetty, että tilintarkastajan valitsematta jättävien yritysten piirissä olisi muita yrityksiä enemmän harmaata taloutta.

EK toteaa launnonossaan näkevänsä yhä mahdollisena harkita tilintarkastusvelvollisuuden rajojen nostoa optiona nykytilan kehittämiseksi sellaisten mikroyritysten osalta, joilla ei lähivuosina ole tarvetta ulkopuoliselle rahoitukselle tai omistuspohjan laajentamiselle.

⁴ KHO:n ratkaisussa 12.2.2020 (KHO 583/2020), todetaan (viittaamalla TTL:n 3 luvun 3 §:ään), että ”Koska Euroopan unionissa ei ole hyväksytty sovellettavaksi kansainvälisiä tilintarkastusstandardeja, mainittu säännös ei tule sovellettavaksi. Kansainvälisiä tilintarkastusstandardien eli ISA-standardien sisältämien keskeisten periaatteiden noudattamista on kuitenkin pidettävä osana tilintarkastuslaissa säädettyä hyvää tilintarkastustapaa. Koska kysymys ei kuitenkaan ole lakiin verrattavista suoraan sovellettavista oikeusohjeista, korkein hallinto-oikeus katsoo, että standardeille ei voida antaa sellaista asemaa, että tilintarkastuslaissa tarkoitettujen seuraamusten määrääminen voisi perustua yksinomaan näissä standardeissa esitettyjen yksityiskohtaisten vaatimusten noudattamisen arviointiin.”

PRH:n tilintarkastuslautakunta, Osuustoimintakeskus Pellervo ja Suomen Taloushallintoliitto/Suomen Taloushistoriallinen yhdistys nostivat myös lausunnoissaan esille pitävänsä perusteltuna harkita rajojen nostoa.

Tilintarkastuslautakunnan lausunnossa todetaan, että pakollisen tilintarkastusvelvollisuuden rajojen nostaminen olisi yksinkertaisinta ja nopeinta yritysten hallinnollisen taakan keventämiseksi. Yritykset kantavat laajan tilintarkastusvelvollisuuden muodossa kustannukset siitä, että yhteiskunnan muiden sidosryhmien (veronsaaja, velkojat, rahoittajat, sijoittajat, työntekijät) riskejä taloudellisen informaation luotettavuudesta pienennetään pakollisen, laajan tilintarkastusvelvollisuuden avulla. Olisi yritettävä arvioida kustannus-hyöty analyysien avulla, onko saatu hyöty oikeassa suhteessa kustannuksiin. Tilintarkastuslautakunnan lausunnossa viitataan myös siihen, että maallikotilintarkastuksesta luovuttaessa vuonna 2007 hyväksytyyn tilintarkastajan valitsemisvelvollisuuden rajat asetettiin alhaisemmaksi kuin mitä ne olivat olleet vuoden 1995 laissa.

Osuustoimintakeskus Pellervon lausunnossa todetaan, että tilintarkastusvelvollisuutta koskevia rajoja nostamalla on mahdollista saada todellisia kustannussäästöjä sekä keventää pienten yritysten hallinnollista taakkaa. Lausunnossa nähdään maltillisena muutoksena aiemmin esitetyn, että kirjanpitolain mukaisen mikroyritysmääritelmän mukaiset yritykset vapautettaisiin lakisääteisestä tilintarkastusvelvollisuudesta. Lausunnossa kiinnitetään huomiota myös siihen, että sekä osakeyhtiöiden että osuuskunnan vähemmistöomistaja suojaa vähemmistön oikeus vaatia tilintarkastajaa (OYL 7:5 § sekä OskL 7:5 §).

Suomen Taloushallintoliiton / Suomen Taloushistoriallisen yhdistyksen lausunnon mukaan pienempien yritysten tilintarkastuskustannuksia pystyttäisiin aidosti vähentämään poistamalla mikroyrityksiltä lakisääteinen tilintarkastusvelvollisuus. Lausunnossa kiinnitetään huomiota mm. digitaalisuuden voimakkaaseen lisääntymiseen ja verovalvonnan reaaliaikaistumiseen tulevaisuudessa ja todetaan niiden vähentävän ennestään jälkikäteiseen kontrolliin perustuvan tilintarkastuksen merkitystä harmaan talouden torjunnassa.

Professorit *Ruohonen* ja *Vahtera* nostivat niin ikään lausunnoissaan esille rajojen maltillisen noston mahdollisuuden nykytilan kehittämiseksi.

Muutama taho totesi myös erikseen lausunnossaan nimenomaisesti vastustavansa rajojen korottamista (mm. FA, Suomen Kiinteistöliitto) tai kannattavansa mietinnön lähtökohtaa, että rajoja ei nostettaisi (mm. ST).

4.3 Tilintarkastusvelvollisuuden noudattamisen valvonta

Poliisihallitus, Verohallinto ja *Suomen Tilintarkastajat ry* nostivat esille tarpeen tehostaa tilintarkastusvelvollisuuden noudattamisen valvontaa. Poliisihallitus esitti, että laiminlyönti tulisi tehdä rangaistavaksi.

4.4 Covid 19 –pandemian vaikutukset muutostoimenpiteisiin

Muutama taho nosti esille *Covid 19* –pandemian vaikutukset kevyemmän tarkastuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa.

Finanssiala ry toteaa lausunnossaan, että talouskriisin takia voi olla vaikea arvioida yritysten elinkelpoisuutta ilman riittävää taloudellisten tietojen varmentamista. Tilintarkastuksen rooli on noussut erityisen tärkeäksi arvioitaessa yritysten toiminnan jatkuvuutta ja takaisinmaksukykyä rahoituksen myöntämistä arvioitaessa.

Keskuskauppakamarin lausunnossa vuorostaan todetaan, että Suomi tarvitsee merkittävää talouskasvua pystyäkseen tasapainottamaan taloutensa covid-19 -pandemiasta seuranneen taantumun ja julkisten menojen kasvun jäljiltä. Lausunnossa korostetaan tarvetta keskittyä talouskasvua edistäviin toimenpiteisiin ja yritysten hallinnollisen taakan keventämiseen (tilintarkastusvelvollisuuden rajojen korottaminen edistäisi työryhmän valmistelemia mallia tehokkaammin mikroyhtiöiden hallinnollisen taakan keventämistä).